

In de val

*Angst voor mensen is een valstrik,
wie op de HEER vertrouwt, weet zich veilig.*
(Spreuken 29:25 (NBV21)) ▶

Constant Troyon, *Vos in een val*

Het dier probeert te
ontsnappen, maar
**hoe harder het zich
daarvoor inspant,
hoe meer het vast
komt te zitten**

De spreuk heeft iets vanzelfsprekends. Is de boodschap van de Bijbel niet voortdurend dat je moet vertrouwen op de HEER en op niets of niemand anders? Toch laat de praktijk van ons leven vaak iets anders zien. Angst voor mensen is overal aanwezig. Je durft in de klas niet je vinger omhoog te steken om een vraag te stellen, bang dat anderen je dom vinden. Je durft er niets van te zeggen als iemand gepest wordt, uit angst om ook gepest te worden. Je durft geen 'nee' te zeggen, omdat je bang bent dat mensen je anders niet aardig vinden. Je bent onzeker over je prestaties op je werk; voortdurend speelt de vraag door je hoofd of anderen je wel goed genoeg vinden. Uit angst voor wat collega's zullen zeggen spreek je maar niet over je geloof.

Voorbeelden uit de Bijbel

Ook de Bijbel kent tal van voorbeelden van angst voor mensen. Abram is bang dat de Egyptenaren hem zullen doden vanwege de schoonheid van zijn vrouw Sarai, en daarom besluit hij te liegen (Gen. 12:12-13). Saul geeft toe dat hij niet strikt deed wat de HEER hem had opgedragen, uit angst voor zijn soldaten (1 Sam. 15:24). Petrus is bang voor het oordeel van de afgezanten van de moederkerk uit Jeruzalem, en daarom eet hij als zij op bezoek komen niet langer mee met de niet-Joden, zoals hij eerder wel deed (Gal. 2:12).

Al deze voorbeelden laten ook de negatieve consequenties zien van angst voor mensen. Doordat Abram, Saul en Petrus zich door angst voor mensen laten leiden, zijn ze ongehoorzaam aan God en doen ze het evangelie van Christus geweld aan. Angst voor mensen is een valstrik, zo zegt de spreukendichter. De duivel gebruikt die angst om je in zonde te doen vallen en om de verbreiding van het evangelie tegen te houden. Dat is vandaag net

zo goed herkenbaar. Uit angst voor mensen vertel je maar niet over Jezus. Vanwege angst voor mensen komt er maar geen einde aan pestgedrag.

Valstrik

De spreukendichter zegt niet: 'Wees niet bang voor mensen'. Spreuken zijn geen geboden. Een spreuk is ook geen natuurwet, die altijd en in alle situaties toepasbaar is. Spreuken houden je wel een spiegel voor. Ze laten je kijken naar en reflecteren op de werkelijkheid. Een spreuk weerspiegelt iets uit de ervaring van het leven. Zo constateert deze spreuk wat angst voor mensen uitwerkt in de praktijk van het leven. Angst voor mensen brengt je in de val.

Een valstrik werkt vaak zo dat een dier dat in de strik gevangen raakt niet meteen dood is. Het dier probeert te ontsnappen, maar hoe harder het zich daarvoor inspant, hoe meer het vast komt te zitten. Zo raak je door angst voor mensen steeds meer verstrikt in twijfels over jezelf en over wat anderen van je vinden. Als iemand een keer zijn waardering uitspreekt, dan voel je je opgelucht, maar als een volgende keer die waardering uitblijft, wordt je onzekerheid alleen maar groter.

Steeds weer blijkt hoe moeilijk het is om van die angst af te komen. Worden veel politieke keuzes niet geleid door de angst om stemmen te verliezen? Ook in de kerk worden keuzes en gedrag zomaar bepaald door angst voor een negatief oordeel van mensen. Je wilt niet in een hokje worden geplaatst van 'te licht', 'te zwaar', 'te modern' of 'te ouderwets'. Hoe verleidelijk is het verder om in een preek of in een geloofsgesprek precies dat te zeggen wat de mensen willen horen. Ook een leven dat er van de buitenkant heel vroom uitziet kan geregeerd worden door angst voor mensen. De spreuk-

kendichter zet je aan tot nadenken. In hoeverre zit je in de val?

Vrees en vertrouwen

Tegenover *angst* voor mensen zet de spreukendichter *vertrouwen* op de HEER. Dat is opvallend. In Spreuken wordt immers meermalen herhaald dat het begin van wijsheid *ontzag* voor de HEER is. In oudere vertalingen gaat het dan over de 'vreze des HEREN'. Elders in de Bijbel wordt gezegd dat je niet bang moet zijn voor wat mensen schrik aanjaagt of voor hen die alleen het lichaam kunnen doden, maar dat alleen voor de HEER angst en ontzag op hun plaats zijn (Jes. 8:12-13; Mat. 10:28). Hier zou die tegenstelling goed passen: mensenvrees tegenover de vreze des HEREN.

Toch is dat niet de tegenstelling die gemaakt wordt. Het woord dat in het Hebreeuws gebruikt wordt als het gaat over 'angst voor mensen' is ook anders dan het woord dat gebruikt wordt als het gaat over de 'vreze des HEREN'. Angst voor mensen heeft echt te maken met schrik, merkbaar in een lichamelijke reactie van rillen en beven. Bij de vreze des HEREN gaat het om ontzag en eerbied. *In de vreze des HEEREN is een sterk vertrouwen* (Spr. 14:26, HSV). De vreze des HEREN is wezenlijk anders dan de vrees voor mensen, omdat de HEER anders is dan mensen. Bij mensen weet je niet altijd wat je aan hen hebt. Mensen zijn sterfelijk en beperkt, zondig bovendien. Mensen vallen vaak tegen en kunnen je verlangens niet helemaal vullen. Op de HEER daarentegen kun je aan. Hij is betrouwbaar en Hij kan heel je leven vullen en helen.

Opgetild

De spreuk zegt dat wie op de HEER vertrouwt zich veilig weet. In het Hebreeuws wordt hier een werkwoord gebruikt dat met hoogte te maken

heeft. Wie op de HEER vertrouwt, wordt verhoogd, op een hoogte gezet. Waar angst voor mensen zorgt voor een beweging naar beneden (in de val),

We zijn meer bezig met wat andere mensen van ons vinden dan met hoe God in Christus naar ons kijkt. We zijn vaak onder de indruk van men-

We zijn vaak onder de indruk van mensen, maar vergeten Gods heiligheid en grootheid. De spreukendichter laat zien wat de gevolgen daarvan zijn

zorgt vertrouwen op de HEER voor een beweging naar boven. Vertrouwen op de HEER tilt je uit boven de val, brengt je in veiligheid (vgl. Spr. 14:27).

Ook dit deel van de spreuk moet niet als een (natuur)wet worden gelezen. Het is geen algemene uitspraak dat vertrouwen op de HEER ervoor zorgt dat ellende je altijd bespaard blijft. De spreukendichter nodigt je hier opnieuw uit om je heen te kijken, naar mensen die vertrouwen op de HEER. Hun kan veel overkomen, maar toch zie je bij hen vaak een bepaalde rust. Ze zien niet alleen hun problemen, maar kijken ook omhoog, naar de HEER, en daardoor hebben ze uitzicht. Angst voor mensen doet je in je schulp kruipen, maar vertrouwen op de HEER zet je overeind, op een hoogte. De HEER stijgt immers uit boven de angst die mensen je kunnen aanjagen. De macht van de HEER gaat alle bedreigingen van mensen te boven. De liefde van de HEER is sterker dan elke afwijzing die je van mensen voelt.

Richt je op de HEER

Het probleem is dat wij mensen vaak te groot maken en God te klein.

sen, maar vergeten Gods heiligheid en grootheid. De spreukendichter laat zien wat de gevolgen daarvan zijn. Hij houdt je een spiegel voor. Zie wat angst voor mensen met je doet én ontdek waar vertrouwen op de HEER toe leidt.

Als je niet in een valstrik terecht wil komen, moet je kijken waar je loopt. Toch is de richting die de spreukendichter wijst om uit de valstrik te raken of om er niet in terecht te komen anders. Je moet niet naar beneden kijken, maar omhoog. Het begin van alle wijsheid is ontzag voor de HEER. Richt je op God. Leer Hem kennen en vertrouwen vanuit zijn Woord. Zie zijn grootheid in de schepping. Raak onder de indruk van het kruis op Golgota en van Christus' opstanding uit de dood. Laat je grijpen door zijn liefde. Het is door je te richten op de HEER en Hem groot te maken dat angst voor mensen steeds meer kan vervagen. ■

Kasper de Graaf is promovendus Oude Testament aan de Theologische Universiteit Utrecht en preekbevoegd binnen de NGK.